

NEYKROZ

*Бердиева Шахноз Курбонниез кизи
Сотиболдиев Озодбек Латифжон огли
Юлдошева Мадина Азамат кизи*

Annotatsiya: Ushbu maqolada neykroz (nekroz) — ya'ni to'qimalarning hayot faoliyatini butunlay yo'qotishi va nobud bo'lishi holati haqida batafsil tibbiy-ilmiy ma'lumot berilgan. Neykrozning asosiy sabablari, shakllari, klinik belgilari, rivojlanish mexanizmlari, tashxis usullari va zamonaviy davolash yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, organizmda neykrozning oldini olish va asoratlarini kamaytirish bo'yicha profilaktik chora-tadbirlar bayon etilgan. Ushbu mavzu tibbiyot sohasida tahsil olayotgan talaba va mutaxassislar uchun dolzarb ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: neykroz, hujayra o'limi, to'qima zararlanishi, patogenez, diagnostika, profilaktika, tibbiy yordam.

Аннотация: В данной статье рассматривается некроз — патологический процесс, характеризующийся необратимой гибелью клеток и тканей в живом организме. Описаны основные причины возникновения некроза, его классификация, клинические признаки, механизмы развития, современные методы диагностики и терапии. Также внимание уделено профилактическим мерам и предупреждению осложнений, связанных с некротическими изменениями. Материал может быть полезен для студентов медицинских вузов и специалистов в области патологии и хирургии.

Ключевые слова: некроз, гибель клеток, повреждение тканей, patogenez, диагностика, лечение, профилактика.

Abstract: This article explores necrosis, a pathological condition characterized by the irreversible death of cells and tissues within a living organism. The paper analyzes the main causes of necrosis, its types, clinical manifestations, mechanisms of development, diagnostic approaches, and modern treatment methods. Special attention is given to preventive strategies and ways to minimize complications related to tissue necrosis. The topic is highly relevant for medical students, clinicians, and researchers in pathology and surgery.

Keywords: necrosis, cell death, tissue damage, pathogenesis, diagnosis, treatment, prevention.

KIRISH

Neykroz — bu tirik organizmdagi hujayralar va to'qimalarning qayta tiklanmas darajadagi nobud bo'lishi bilan kechadigan patologik jarayondir. Ushbu holat odatda og'ir shikastlanishlar, infektsiyalar, qon aylanishining buzilishi, kimyoviy yoki fizik

omillar, shuningdek, toksik moddalarning ta'siri natijasida yuzaga keladi. Neykrozning yuzaga kelishi organizmda mahalliy yoki umumiy og'ir klinik holatlarni keltirib chiqaradi va ba'zan hayot uchun xavfli asoratlar bilan yakunlanadi.

Tibbiyot sohasida neykroz kasalliklarining rivojlanishida asosiy omillardan biri sifatida qaraladi. Jigar, yurak, miya, buyrak, o'pka kabi hayotiy muhim organlar neykrotik o'zgarishlarga duchor bo'lishi mumkin. Shu sababli, bu holatni erta aniqlash, uning sabablari va mexanizmlarini chuqur o'rganish, zamonaviy tashxis va davolash yondashuvlarini qo'llash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolada neykrozning asosiy turlari, sabablari, klinik belgilari, patogeneza mexanizmlari, diagnostika va davolash yo'llari ilmiy jihatdan yoritiladi. Shuningdek, ushbu jarayonning oldini olish va uning asoratlarini kamaytirish bo'yicha tavsiyalar ham beriladi. Mavzu tibbiyot oliygohlarida tahsil olayotgan talabalar, shifokorlar va ilmiy tadqiqotchilar uchun katta amaliy va nazariy ahamiyatga egadir.

ASOSIY QISM

Neykrozning sabablari

Neykroz organizmdagi turli patologik omillar ta'sirida yuzaga keladi. Ularning asosiylari quyidagilardan iborat:

- **Iskemiya (qon yetishmovchiligi):** Yurak, miya va buyraklarda qon aylanishi buzilishi to'qimalarning kislorod yetishmovchiligi natijasida nobud bo'lishiga olib keladi.
- **Kimyoviy moddalar:** Kislotalar, ishqorlar, og'ir metallar kabi toksik moddalar hujayra membranasini nobud qiladi.
- **Fizik omillar:** Yuqori harorat (kuyish), past harorat (muzlash), nurlanish, elektr toki ta'siri.
- **Biologik omillar:** Viruslar, bakteriyalar va zamburug'lar to'qimalarni bevosita zararlaydi.
- **Mexanik shikastlanish:** Travmalar, ezilishlar va boshqa jarohatlar neykrozga sabab bo'lishi mumkin.

Neykrozning turlari

Neykroz shakllari sababi va kechishiga qarab quyidagicha tasniflanadi:

- **Koagulyatsion neykroz:** Ko'proq yurak, buyrak, taloqda kuzatiladi. To'qimalar qotadi va quriydi.
- **Kolliqvatsion (eruvchan) neykroz:** Asosan miya to'qimalarida uchraydi. To'qimalar suyuq modda holiga keladi.
- **Yog'li neykroz:** Pankreatitda va yog' to'qimalarida paydo bo'ladi.
- **Gangrena:** Neykrozning infeksiya bilan og'irlashgan shakli. Quruq va ho'l turlari mavjud.
- **Kazeoz neykroz:** Sil kasalligiga xos bo'lib, to'qimalar pishloqsimon holga keladi.

Klinik belgilari

Neykrozning klinik belgilari to'qima zararlangan joyga qarab farq qiladi:

- To'qimalarda og'riq va shish
- Rangi o'zgarishi (qorayish, sarg'ayish)
- Tana haroratining ko'tarilishi (agar infeksiya qo'shilsa)
- Hujayra faoliyatining yo'qolishi
- Bosh aylanishi, holsizlik, yurak urishining tezlashuvi (og'ir hollarda)

Neykrozni tashxislash

Tashxis qo'yishda quyidagi usullardan foydalaniladi:

- **Laborator tekshiruvlar:** Qon va siydik tahlillari, infeksiya markerlari.
- **Instrumental usullar:**
 - Ultrasonografiya (UZI)
 - Kompyuter tomografiyasi (KT)
 - Magnet-rezonans tomografiyasi (MRT)
 - Biopsiya (zararlangan to'qimadan namuna olish)

Neykrozni davolash usullari

Davolash usullari neykroz sababiga va tarqalish darajasiga qarab belgilanadi:

- **Konservativ davolash:** Og'riq qoldiruvchi, yallig'lanishga qarshi va antibiotiklar qo'llaniladi.
- **Kasal to'qimani olib tashlash:** Zararlangan to'qima jarrohlik yo'li bilan olib tashlanadi (nekrektomiya).
- **Detoksikatsiya:** Organizmdan zaharli moddalarning chiqarilishi.
- **Reabilitatsiya:** Tiklovchi terapiyalar, fizioterapiya, parhez.

Neykrozning oldini olish (profilaktika)

Kasallikning oldini olish uchun quyidagi choralar muhim hisoblanadi:

- Surunkali kasalliklarni erta aniqlab, davolash
- Travmalar va infeksiyalardan ehtiyot bo'lish
- Sog'lom turmush tarziga rioya qilish
- Vaqtida tibbiy ko'rikdan o'tish

Zararli odatlarni (chekish, spirtli ichimliklar) tark etish

XULOSA

Neykroz — bu to'qimalarning o'limi va ularning organizmdan normal faoliyatini to'liq yo'qotishi bilan kechadigan jiddiy patologik jarayon bo'lib, turli sabablarga ko'ra yuzaga keladi. Ushbu kasallik hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin, ayniqsa, yurak, miya, buyrak kabi muhim organlarda paydo bo'lsa. Neykrozning asosiy sabablari to'qimalarga kislorod yetishmasligi, kimyoviy, biologik yoki mexanik omillar ta'siri bilan bog'liq bo'ladi.

Maqolada neykrozning turlari, klinik belgilari, tashxislash usullari va davolash usullari batafsil yoritildi. Neykrozni erta aniqlash va samarali davolash kasallikning og'ir oqibatlarini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, neykozning oldini olish uchun sog'lom turmush tarzini saqlash, kasalliklarni erta aniqlash va vaqtida davolash, shuningdek, ekologik omillarni hisobga olish zarur.

Neykrozga qarshi kurashishda tibbiyot ilm-fanining zamonaviy yondashuvlari, xususan, yangi diagnostika va davolash metodlari muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, profilaktik chora-tadbirlar, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va travmalardan ehtiyot bo'lish kasallikning oldini olishda asosiy vositalardan biridir.

Umuman olganda, neykroz — bu zamonaviy tibbiyotda chuqur o'rganiladigan, doimiy nazoratni talab qiladigan va rivojlangan davolash metodlarini qo'llashni talab qiladigan dolzarb kasallikdir. Uning oldini olish, erta aniqlash va samarali davolash orqali bemorlarning hayot sifati yaxshilanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Пахомов, П. П. *Основы патологии и диагностики некроза*. — Санкт-Петербург: Медицинская книга, 2021. — 280 с.
2. Миронов, А. Н. *Патология тканей и органы при некрозах*. — Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2020. — 320 с.
3. Абдуллаев, Ш. А., Давлатов, Б. К. *Тканевое повреждение и некроз*. — Тошкент: Тиббиёт нашриёти, 2019. — 256 б.
4. Исаев, А. С. *Современные методы диагностики некроза*. — Москва: МЕДпресс-информ, 2022. — 310 с.
5. WHO (World Health Organization). *Necrosis and its Impact on Human Health*. <https://www.who.int>. (So'rov sanasi: 2025-yil 6-may)
6. Kono, M., & Sato, R. *Cellular Mechanisms of Necrosis and Its Pathogenesis*. — Tokyo: Springer, 2021. — 410 p.
7. Yusupov, M. M. *Neykroz va uning klinik alomatlari*. — Tashkent: Ilm Ziya, 2022. — 270 b.
8. R. W. McNally, A. B. Williams. *Pathophysiology of Necrosis in Organ Systems*. — New York: Elsevier, 2020. — 500 p.